

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. május 14.

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉG VIZSGA

2013. május 14. 14:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

A feladatsor két részből áll:

I. rész: mindenki által megoldandó feladatokat tartalmaz a társadalomismeret és a jelenismeret téma körökből

II. rész: két feladatsort tartalmaz:

- A. gazdasági ismeretek
- B. pszichológia

Kérjük, aláhúzással jelölje (fentebb) a vizsgázó, hogy a II. rész két feladatsorából melyiket választja. (Csak az egyik feladatsor megoldásáért kaphat pontot.)

Az írásbeli dolgozat végső pontszámát (maximum 75 pont) az I. rész (maximum 55 pont) és II. rész (maximum 20 pont) pontszámának összege adja meg.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

I. rész

Társadalomismeret és jelenismeret

1. Esszé

Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témák közül egyet! Foglalja össze gondolatait az adott témáról 20-25 soros esszé formájában! Fogalmazza meg saját véleményét, álláspontját, és érveljen mellette! Említsen néhány, a tartalmat alátámasztó vagy illusztráló példát, esetet!

(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

- A) Az egyének vagy csoportok deviáns magatartásának hatása a társadalom rendjére**
- B) A halálesemény és a gyász megélésének változása a különböző korokban és társadalmakban**

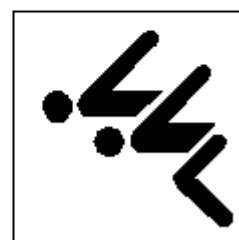
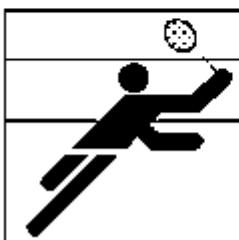
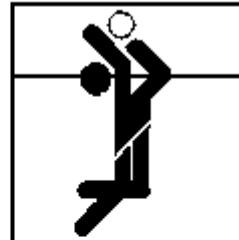
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

15 pont	
----------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Elemzés

A sport megítélésének változása az első modern kori olimpiától (1896) napjainkig.
Készítsen 10-15 soros elemzést! Válaszában térjen ki az alábbi területekre!

- a) Hogyan változott a sport társadalmi megítélése a modern korban?
- b) Hogyan viszonyul egymáshoz a sport és az üzlet?
- c) Hogyan hatott a sportra a dopping?

Válaszait indokolja!

<input type="text"/>											
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10 pont

<input type="text"/>

3. Értelmezés

Értelmezze az alábbi szöveget és adatokat, majd 10-15 sorban válaszoljon az utána feltett kérdésre!

150 évvel ezelőtt egy földlakóra 34 ezer köbméter édesvíztartalék jutott; napjainkra ez a szám kevesebb mint egynegyedére esett vissza.

A világban jelenleg mintegy 1,2 milliárd fő, vagyis minden ötödik ember szenvéd vízhiánytól, azaz nem jut hozzá az emberhez méltó élethez szükséges mennyiséggű és minőségű vízhez. Ruanda átlagos vízfogyasztása 10 liter fejenként és naponta, míg Zaragozáé 100, Los Angelesé pedig 400 liter.

Az éghajlatváltozás hatásai következtében egyre megbízhatatlanabbá válik a felszíni vizek vízjárása, a felhalmozódó hulladék és a talajszenyezés pedig a felszín alatti vizek minőségét veszélyezteteti. Az EU becslése szerint az unió vízfogyasztása – de legalábbis vízigénye – 2030-ra hatodával lesz több, mint jelenleg. Modern vízgazdálkodással, a termelés és fogyasztás követelményeinek érvényesítésével 40 százalékkal lehetne és kellene csökkenteni a jelenlegi vízfogyasztást.

A világ számos pontján, így például a Közel-Keleleten a víz birtoklása évszázadokon át háborúk forrása volt, és ha azt akarjuk, hogy ez többé ne így legyen, akkor át kell gondolni a Föld vízgazdálkodását.

Forrás:<http://www.metrom.hu/> [Szerkesztett változat]

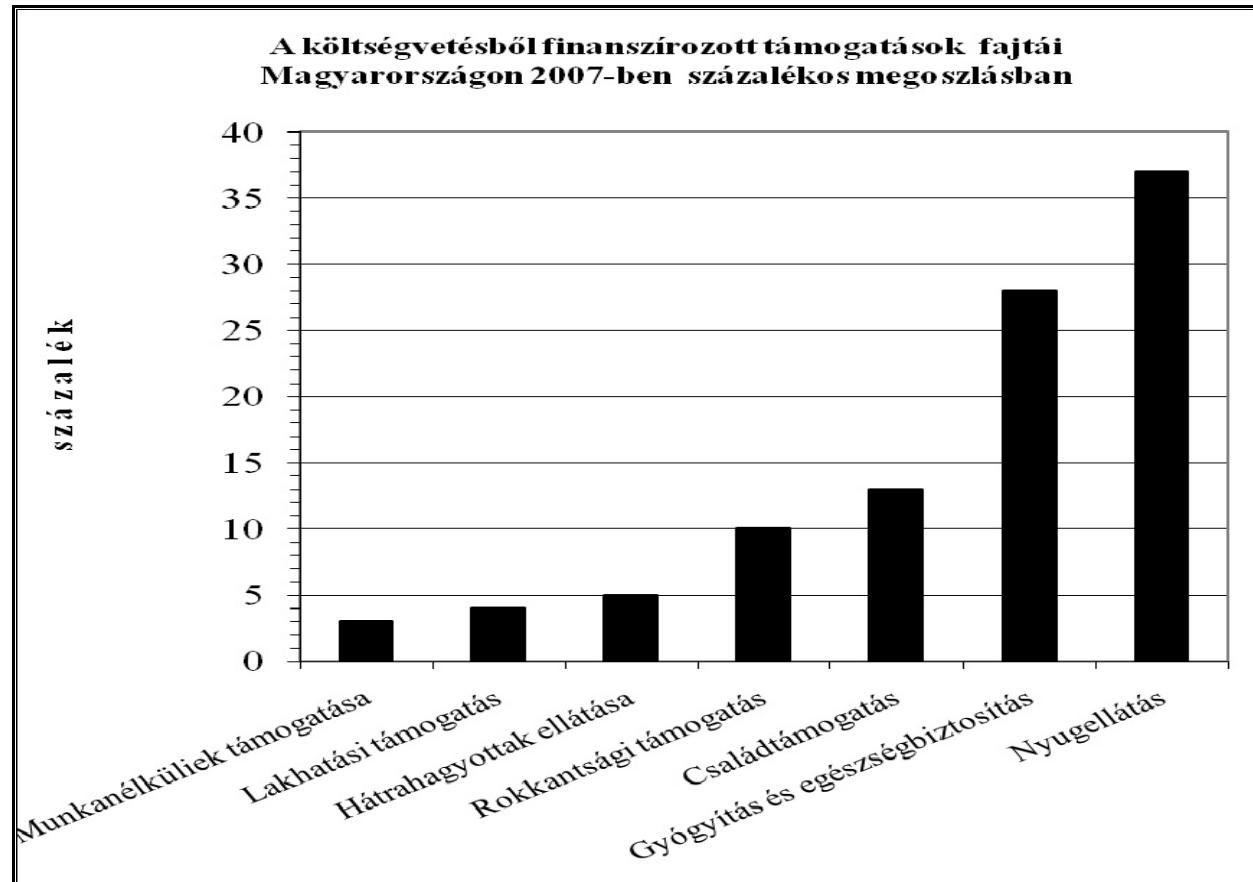
Milyen gazdasági, társadalmi, politikai lépéseket kell napjainkban megtenni annak érdekében, hogy a XXI. század második felére az édesvízkészlet feletti rendelkezés ne vezessen államok közötti konfliktushoz?

7 pont	
--------	--

4. Ábraelemzés

Az alábbiakban olyan grafikont talál, amely a magyar költségvetésben megjelenő támogatási formák arányát ábrázolja.

Tanulmányozza a grafikont, majd válaszoljon a kérdésekre!

- a) Hányszorosa a nyugellátás a rokkantsági támogatásnak?

.....
.....

- b) Mely támogatási formák képezik a nagyobb tértelt a költségvetésben: a munkanélküliek támogatása, a lakhatási támogatás és a hátrahagyottak támogatása együtt vagy a családtámogatás?

.....
.....

- c) A grafikonban szereplő támogatások közül várhatóan melyik terület fogja a legnagyobb társadalmi problémát okozni az elkövetkezendő 25 évben? Miért?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

.....

.....

.....

3 pont	
--------	--

5. Fogalomfelismerés

Az alábbi meghatározások, illetve jellemzők közül válassza ki, és írja a négyzetbe a helyes válasz betűjelét!

1. Sztereotip gondolkodás

- A) Könnyed, rugalmas gondolkodás.
- B) Merev, rugalmatlan gondolkodás.
- C) Két vagy több gondolkodásmód dialektikus ötvözése.
- D) Egymástól távol lévő gondolkodásmód egyidejű alkalmazása.

2. Jóléti állam

- A) Olyan politikai rendszer, amely a jóléti szolgáltatások széles körét nyújtja állampolgárai számára.
- B) Olyan politikai rendszer, amely a jóléti szolgáltatások szűk körét nyújtja állampolgárai számára.
- C) Olyan politikai rendszer, amely tervezí a jóléti szolgáltatások bevezetését állampolgárai számára.
- D) Olyan politikai rendszer, amely megakadályozza a jóléti szolgáltatások bevezetését állampolgárai számára.

3. Félperiféria

- A) Olyan országok, amelyek nyersanyagot importálnak a centrum országaiból.
- B) Olyan országok, amelyek készterméket exportálnak a centrum országaiba.
- C) Olyan országok, amelyek nyersanyagot exportálnak a centrum országaiba.
- D) Olyan országok, amelyek nincsenek hatással a centrum országaira.

4. Civil vallás

- A) A felekezetek civil önkéntesei, segítői.
- B) A valláshoz hasonló hiedelmek és rituálék, amelyek olyan világi tevékenységekhez kapcsolódnak, mint a politikai parádék, ünnepségek.
- C) A felekezetek civil előljárói.
- D) A felekezetek vallási tevékenységének az a része, amely a felekezeten kívüliek számára is elfogadható.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Globalizáció

- A) Pszichológiai szakkifejezés. Jelentése: teljességre törekvés.
 B) Orvosi szakkifejezés. Jelentése: az egész testre kiterjedő mágneses rezonancia vizsgálat.
 C) Földrajzi szakkifejezés. Jelentése: a Föld szilárd kérgét tanulmányozó tudomány.
 D) Gazdasági szakkifejezés. Jelentése: bonyolult folyamatok összessége, amelyek a gazdaság, a technika, a pénzügy, a politika és a kultúra területén az egész Földre kiterjedő új rendszereket jelöl.

--

5 pont	
--------	--

6. Fogalommeghatározás

Az alábbiakban meghatározásokat olvashat. Írja a megfelelő fogalmakat a kipontozott vonalra!

- a) Egyetlen istenben való hit.

 b) Olyan családi csoport, amelyben a rokonok több mint két nemzedéke él együtt közös háztartásban vagy egymáshoz nagyon közel.

 c) A dolgok adott állapotával kapcsolatos feltételezés, amelyet gyakorlati ellenőrzésnek vetnek alá.

 d) Olyan politikai rendszer, amely az állampolgárok egészének vagy részének lehetővé teszi, hogy részt vegyenek a politikai döntéshozatal folyamatában, illetve képviselőket válasszanak.

4 pont	
--------	--

7. Kiegészítés

Az alábbi mondatok az Európai Unió jelképeit, külső ismertetőjegyeit, szimbólumait mutatják be. Írja be a kipontozott vonalra a megfelelő szavakat!

- a) Az Európai Unió zászlaja alapon darab arany színű, kör alakban elrendezett ábrázol.
 b) Az Európai Unió himnusza , (szerző) (mű címe)
 c) Az Európai Unió jelmondata „Egyesülve a”.

3 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. Érvelés

A feladat a graffitisek szubkultúrájával és a városvédőkkel kapcsolatos.

A források és saját ismereteinek felhasználásával fogalmazza meg, milyen érveket lehet felhozni a világszerte elterjedt falfirkák mellett és ellen! Írjon minimum két-két példát mellette és ellene!

„A városvédők fő érve a falfirkák ellen az, hogy ez a magán- és köz tulajdon rongálása, és mások ízlésbeli szabadságának a korlátozása, ezért a graffitisek bűnözök. A Budapesti Városüzemeltetési Központ idén 100 millió forintot tett félre graffiti-eltávolításra. A firkák elleni harcban minden eszközt bevetnek a vegyi tisztítótól kezdve a nagy nyomású vízsugárig.”

„Egy önmagát megnevezni nem kívánó writer (ahogyan önmagát nevezi) szerint: < A fújás önmegvalósítás és adrenalin. Olyan, mintha az egész város a mütermem lenne. Ha meglátok egy üres falat, úgy érzem, kopár. Mi színesebbé tesszük a világot.>”

Forrás: Képmás Magazin, 2011. augusztus.

A maximális pontszám eléréséhez legalább két érv és két ellenérv szükséges.

4 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Forráslemez

Az alábbi két szövegrészletben az utóbbi években egyre jelentősebbé váló gondról, az öngyilkosságról, az önsértésről olvashat. A források és saját ismereteinek felhasználásával tárja fel a jelenség társadalmi méretűvé válásának okait! (Legalább négy okot említsen!)

A maximális pontszám eléréséhez legalább négy, elfogadható ok említése szükséges.

„A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint az utóbbi években folyamatosan nőtt a fiatalok között a befejezett öngyilkosságok száma. Tavaly áprilisban a veszprémi viaduktról vetette magát a mélybe egy 18 éves fiú, mert eltanácsolták az iskolából. Júliusban Szigetváron akasztotta fel magát egy tinilány a játszótéri hintára, míg decemberben egy 20 éves fiú ugrott le a Mammut bevásárlóközpont tetejéről.”

„Egy húszezer fiatal részvételével nemrég végzett felmérés szerint az amerikai tinédzserek 15 százaléka úgy gondolja, hogy fiatalon fog meghalni. Az okok között első helyen szerepel a droghasználat, de rögtön utána az öngyilkosság következik.”

Forrás: Magyar Nemzet, 2011. 07. 07.

4 pont	
--------	--

<input type="text"/>											
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

II. rész

Ismételten felhívjuk a figyelmét, hogy a II. rész két feladatsorából csak az egyiket kell megoldania, vagy a Gazdasági ismeretek vagy a Pszichológia feladatsort!

A. Gazdasági ismeretek**1. Fogalomfelismerés**

Válassza ki, és írja a négyzetbe a helyes válasz betűjelét!

1. A felsoroltak közül melyik a gazdasági társaság?

- A) Holt Kötők Társasága
- B) Pest Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- C) Országos Erdészeti Egyesület
- D) Anonymus Betéti Társaság

2. Mit jelent a Cash-flow?

- A) A vállalat évi teljes bevételét.
- B) A vállalkozás hiteleinek forintalapra helyezése.
- C) A vállalati tevékenységből származó nettó pénzbevétel.
- D) Banknak tartozás átütemezése.

3. Az alábbiak közül melyik *nem* tartozik a válságkezelés törvényes módszerei közé?

- A) Végelszámolás.
- B) Csődeljárás lefolytatása.
- C) Átszervezés.
- D) Felszámolási eljárás.

4. Mi a késedelmi pótlék?

- A) A késedelmes adófizetés jogkövetkezménye.
- B) Szerződésben vállalt fizetési határidő elmulasztása után fizetendő pótdíj.
- C) Adóbírság.
- D) Szerződésben vállalt tevékenység késedelmes teljesítése után fizetendő pótlék.

4 pont

<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------

2. Igaz-hamis

Döntse el az alábbi állításokról, hogy igazak vagy hamisak! Húzza alá a megfelelőt!

1. A betéti társaságban a beltagok felelőssége korlátlan.

Igaz **Hamis**

2. minden vállalkozás a bejegyzés pillanatától kezdve kötelezően kamarai taggá válik.

Igaz **Hamis**

3. Törvényben előírt mértékű alaptőkével kell rendelkeznie annak, aki egyéni vállalkozást hoz létre.

Igaz **Hamis**

4. Piacgazdaságban az ár nem szerepel a fontos szabályzók között.

Igaz **Hamis**

2 pont

<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Kiegészítés

Egészítse ki az alábbi meghatározásokat!

1. A a gazdasági társaságok egyik típusa, amelyben a tagok korlátolt felelősséggel rendelkeznek. A tag felelőssége csak a törzsbetéjtére korlátozódik. Legfőbb szerve a taggyűlés.
2. Zrt. a cégek azon formája, ahol a nem kerülnek nyilvános forgalomba.
3. A egy mutatószám, amelynek kiszámítása egységes módon történik, értéke egyéves időszakra vetített százalék, amely feltünteti a hitel árat, költségét.
4. Munkaerő: az ember amelyet a munka végzése során mozgásba hoz.

4 pont	
--------	--

4. Elemzés

Elemezze az alábbi szöveget, majd 10-15 sorban válaszoljon a feltett kérdésre!

„Az alapvető elgondolás az volt, hogy hagyni kell: a piac mondja meg a marketingosztálynak, mit kell a Linjeflyg légitársaságnak előállítania és eladnia. A marketingosztály azután megmondja az operációs osztálynak, hogy mit állítson elő. Ily módon fejtetőre állítottuk a hagyományos szervezetet. Azelőtt a mérnökök határozták meg, hogy mikor és milyen gépek állnak rendelkezésre, tekintet nélkül arra, hogy az ügyfelek mikor szeretnének repülni. A szolgáltatások csökkentése helyett – a mérnökök valószínűleg ezt javasolták volna – azt választottuk, hogy a pénzügyi gödörből a bevételek növelésével mászunk ki.”

Forrás: Jan Carlzon: Lapítsd le a piramist! Zrínyi Nyomda, 1985.

Milyen jelentős változtatásokat hajtottak végre a fent leírt Linjeflyg légitársaságnál a pénzügyi válság kezelésére? Hogyan és miért hatottak ezek az intézkedések a bevételek növekedésének irányába?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Ismertetés

Az alábbi szövegrészletből kiindulva 10-15 sorban ismertesse a jó reklám követelményeit!

„Toscani 1982 és 2000 között dolgozott a Benettonnak. A csaknem két évtized alatt számos vitatott kampánnal rukkolt elő, amelyeken csak a „United Colors of Benetton” felirat volt az egyetlen szöveg. Ezekkel a plakátokkal a Benetton a reklámozás új területére hatolt be, amellyel túllépett a termék népszerűsítésén, a márka filozófiáját igyekezett eladni, a valódi életet jelenítette meg. A riportfelvételek szembeállítása a reklám negédességével azonnal gondolkodóba ejt, és megtöri az emberek passzivitását, hat az érzelmekre.”

Forrás: <http://www.szakkoli.eoldal.hu/cikkek/eloiteletek-nelkul/Benetton.html>

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

B. Pszichológia

1. Esszé

Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témákból egyet!

Foglalja össze gondolatait az adott témáról 20-25 soros esszé formájában! Fogalmazza meg saját véleményét, álláspontját, és érveljen mellette! Említsen néhány, a tartalmat alátámasztó vagy illusztráló példát, esetet!

(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

- A) Ismertesse a pszichológiai vizsgálatok és kutatások etikai vonatkozásait!
- B) „*A félelem mindig rossz tanácsadó*” (Kossuth)
Milyen pszichológiai reakciókat válthatnak ki a stresszhelyzetek az emberben?
Fejtse ki, milyen stratégiák léteznek a stressz leküzdésére!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10 pont	
---------	--

2. Elemzés, fogalmak

Elemezze 5-10 sorban a serdülő- és ifjúkor nyelvhasználatát! Vegye figyelembe az alábbi szógyűjteményben szereplő szlengkifejezéseket mint az ifjúsági nyelvhasználat kellékeit! Magyarázza meg a kommunikáció és interakció fogalmakat, majd válaszoljon a feltett kérdésre!

Milyen sajátosságai vannak a kommunikációnak serdülő- és ifjúkorban?

Iskola	suli, isi, sulaj, suló, sutyó, sutyi, apácazárd, diliház, fogda, gettó, kripta
Osztályfőnök	ofő, oszi, oszti, anyánk, apánk, falkavezér
Okos diák	Einstein, zseni, agytröszt, bagoly, Bubó, eminenciás, stréber
Jó	csúcs, szuper, klassz, eszméletlen, kafa, király, bitang, zsír, tuti, tutkó, csipázni való, kúl, állati, atom, halálos, isteni, oltári, pokoli
Pénz	zsozsó, zsé, lé, dohány, lóvé, stex, mani, suska
Barát	haver, tesó, cimbi, cimbora, pajtás, pajti

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5 pont	
--------	--

3. Elemzés

Elemezze 5-10 sorban az alábbi riportban vázolt jelenség alapján, hogy milyen hatásai vannak, ha egy gyermek elszigetelten nevelődik a családjától és a társadalomtól! Ismertesse az érzelmi elhanyagolás lehetségeit következményeit!

„Kutyák nevelték a magyar Mauglit!

17 év telt el azóta, hogy a szabadban megtaláltak egy hányatott sorsú, négyéves kisfiút. Fejletlen volt, beszélni nem tudott. Történetét az újságok is megírták, Maugliként emlegették.

Berci ugratott, négy lábon járt, amikor rátaláltak. 4 évig a szülei elhanyagolták, enni sem igazán kapott, azt ette, amit a kutyáknál talált. Tragikus történet az övé. Édesanya sokat dolgozott, így testvére felügyeletére volt bízva, de helyette ezt az állatok tették meg. Köztük

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

élt és evett a nap nagy részében. Amikor a védőnök 1994-ben rátaláltak, elvették az édesanyától, akit elítéltek kiskorú veszélyeztetése miatt. Végül felfüggesztett börtönbüntetést kapott. A kisfiút az intézetben sokszor kutyának csúfolták, majd később nevelőszülők fogadták örökbe. Nehezen ment a beilleszkedése a családba, az iskolába, majd a munkahelyekre. „Jártam logopédushoz, annak köszönhettem, hogy megtanultam beszálni és hogy ilyen lett az életem. Kicsit kulturálabb lettem.” 15 éve lakik ennél a családnál, de néha még most sem találja a helyét. minden mondatában elmondja, hogy próbálkozik. Ez valóban így van, de az a 4 év, amit az udvaron töltött, nem múlt el nyomtalanul. „Kisegítő iskolába jártam, mert én gyengébben tanultam, mint a többiek. Parképítőt végeztem. Sajnos az epilepsziám miatt nem tudok sehol sem elhelyezkedni, mert ott is gépek vannak, és gépek közé nem lehetnek. Most jó sorom van, itt jó szülein vannak. Ők vannak csak, mert barátaim nincsenek. Barátnőm sem. Lenéznek engem.” A riport végén Berci elárulja, vannak álmai, virágokkal szeretne foglalkozni.”

Forrás: RTL KLUB, Fókusz, 2011. 08. 22. – <http://rtlklub.hu/musorok/fokusz/videok/138395> riportja alapján

5 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

I. rész Társadalomismeret és jelenismeret	Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Ezzé	15	
2. Elemzés	10	
3. Értelmezés	7	
4. Ábraelemzés	3	
5. Fogalomfelismerés	5	
6. Fogalommeghatározás	4	
7. Kiegészítés	3	
8. Érvelés	4	
9. Forráselemzés	4	
I. rész összesen	55	
II. rész		
A) Gazdasági ismeretek	Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Fogalom felismerése	4	
2. Igaz-hamis	2	
3. Kiegészítés	4	
4. Elemzés	5	
5. Ismertetés	5	
B) Pszichológia		
1. Ezzé	10	
2. Elemzés, fogalmak	5	
3. Elemzés	5	
II. rész összesen	20	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma	75	

Dátum

javító tanár

elért pontszám egész számra kerekítve	programba bevitt egész pontszám
Feladatsor	

javító tanár

jegyző

Dátum: _____

Dátum: _____